

Terezínská iniciativa 82

ČASOPIS MEZINÁRODNÍHO SDRUŽENÍ

listopad 2016

Foto: Michal Stránský

***Kolejiště na nádraží Praha-Bubny
po pětasedmdesáti letech***

Před pětasedmdesáti lety odjel z Prahy první židovský transport

Cesty.Ticha

V úterý 11. října proběhla v Památníku Šoa na nádraží v Bubnech vernisáž fotografické výstavy, věnované 75. výročí prvního židovského transportu, který byl vypraven z Prahy 16. října 1941.

V prostorách nádraží prezentovali svá díla čtyři fotografové – Karel Cudlín, Pavel Dias, Richard Homola a Matěj Stránský.

Expozici zahájil Pavel Štingl, a protože byla zima, chodila většina návštěvníků s hrníčky plnými čajem nebo svařákem.

Michal Stránský

*foto Matěj
a Michal Stránský*

Pavel Štingl

(foto Michal S.)

Dagmar Liebllová

(foto Michal S.)

(foto Matěj S.)

Zvěstování aneb Bedřichu, jsi anděl

Mezi akce patřící k těm, které pořádal Památník Šoa Praha, bylo ve čtvrtek 6. října, tentokrát ve spolupráci s Divadlem na Vinohradech, divadelní představení **Zvěstování aneb Bedřichu, jsi anděl**. Autorem hry je Milan Uhde. Jde o historicky doložený příběh, zdaleka nejen o nemanželském dítěti Karla Marxe, které zplodil se svou služebnou. Aby tuto událost utajil před svou manželkou, požádal Bedřicha Engelse, aby vzal otcovství na sebe. Příběh se odehrává v Londýně v polovině 19. století.

Než začalo představení, vystoupil na jeviště Tomáš Töpfer, ředitel divadla, aby se publiku omluvil za změnu repertoáru, která nastala onemocněním protagonisty hry, která měla být na programu původně.

Při svém stručném vystoupení vybídl diváky, aby se v klidu smáli, budou-li chtít, že jde o komedii.

Neuposlechl jsem, nesmál jsem se, snad ani jednou. Hra mi nepřipadala ani směšná ani komická. A jak jsem později mluvil s ostatními z Tereziánské iniciativy, nebyl jsem v názoru osamělý. Stejný pocit měli i ostatní, a ti zvláště vstřícní hodnotili představení jako zvláštní, překvapivé, případně pozoruhodné.

Což však vůbec neznamená, že jsme nebyli za pozvání na divadelní představení vděční. I na tomto místě T. Töpferovi děkujeme.

Po skončení jsme byli pozváni Tomášem Töpferem a Pavlem Štinglem na skleničku vína a krátké setkání. Pavel Štingl nás pozval na další akce, které připravuje v souvislosti se 75. výročím prvního židovského transportu.

V představení vystoupili Tomáš Pavelka, Andrea Černá, Otakar Brousek a Zuzana Vejvodová.

(foto Michal S.)

(foto Matěj S.)

Tradiční položení květin u Parkhotelu a na Židovském hřbitově u pomníku lodžským

V podvečer 15. října položila malá delegace Tereziánské iniciativy kytičky u pamětní desky na zdi pražského Parkhotelu, a tím si připomněla tři čtvrtě století od zahájení transportů z těchto míst. Mezi členkami Tereziánské iniciativy (Dagmar Lieblovou, Doris Grozdanovičovou, Helgou Hoškovou a Evou Merovou) byl i Martin Müller z Dolnosaského spolku pro podporu Tereziána.

V neděli – o den později – tedy 16. října jsme se sešli na Židovském hřbitově na Vinohradech. Uctili jsme památku všech, kteří se z Lodže a následných koncentračních táborů už nikdy nevrátili domů. Po pietní chvilce jsme odjeli do Holešovic, vlastně do Bubně, abychom spolu s přibližně osmi sty lidmi podpořili nesouhlas s tichem mlčící většiny lhostejných na nádraží, z něhož transporty odjížděly.

Už druhé bubnování v Bubnech

Tentokrát nám bylo počasí příznivější nakloněno, nepršelo jako loni a bylo docela teplo. Mezi osmi sty přítomnými byla mimo početné skupiny členů Tereziánské iniciativy i řada oficiálních hostů z politického i kulturního života. Samozřejmě nechyběli dva velvyslanci (z USA a Státu Izrael).

Mezi zvláštními hosty, kteří také vystoupili na jevišti, byl i Lord Alfred Dubs, který kdysi odjel z Prahy v *Kindertransportu* Nicholase Wintona. V letošním roce jako člen Sněmovny lordů navrhl britskému parlamentu dodatek imigračního zákona, který umožňuje dětským uprchlíkům bloudícím bez doprovodu Evropou přijet do Velké Británie a žít tam.

Druhým hostem byl americký psycholog Philip Zimbardo, autor tzv. Stanfordského vězeňského experimentu, který v Praze prezentuje mimo jiné svůj projekt HEROIC IMAGINATION, jenž by se měl do budoucna stát klíčovou součástí vzdělávací koncepce Památníku ticha Bubny.

**M. Müller, E. Merová
a H. Hošková u Parhotelu
(foto D.L.)**

**Delegace TI na Židovském
hřbitově**

**Pavel Štingl, Andrej Babiš
a Leoš Válka**

**Andrew Schapiro,
velvyslanec USA**

**Daniel Herman,
ministr kultury**

Petr Vacek a Bára Hrzánová

Eva Holubová

Klára Melišková

Tam Tam Batucada

Zamyšlení nad hrdinskými činy v současnosti i minulosti četli Eva Holubová, Bára Hrzánová, Klára Melišková, Jan Kraus, Viktor Tauš a Petr Vacek.

A pak se hlavně bubnovalo. Pro příchozí bylo připraveno 500 bubnů, které výtvarně pojednali studenti pražských základních a středních škol.

A bubnování bylo ohromné, určitě bylo slyšet nejen v Holešovicích. Vždyť rytmus udávaly dva sbory – Tam Tam Batucada spolu s Davidem Kollerem, Alanem Vitoušem, Milošem Vacikem a Jaroslavem Kořánem a dalšími a skupina Barrel Battery.

A proč se v Bubnech bubnovalo?

Protože Památník ticha a všichni přítomní chtěli vyjádřit aktivní postoj ke stále se opakujícím závažným projevům zla ve společnosti a k pasivitě lidí v kritických okamžicích minulosti i současnosti. Proto bubnujeme, bubnujeme proti tichu mlčící většiny a připomínáme příběhy těch, kteří v zásadních chvílích nemlčeli. Protože Památník ticha stále hledá nový způsob dialogu o odkazu příběhů dvacátého století.

*Michal Stránský,
foto Dagmar Liebová
a Michal Stránský*

O jednom klukovi

Michaela Vidláková, foto Matouš Bičák

V pátečním podvečeru bylo kolem karlínské *Polévárny* živo. Židle, mikrofony, stojany, kolem se hemžili děti, které cílevědomě cosi připravují. U vchodu do domu počmáraného grafitti kdosi stojí na žebříku, vrtá opatrně nahoře do obkládaček na domě, připevňuje tam tabulku a přikrývá ji kusem žluté látky. Venku není příliš teplo, je 4. listopad, občas někdo zajde dovnitř, ale je zřejmé, že to nejsou běžní návštěvníci, kteří zašli na polévku. Stojí tam opřená kytara, děti se s někým domlouvají a opět vycházejí ven. Mezi tím hemžením se objevuje František. Duše všeho toho konání, Mgr. František Tichý, ředitel Přírodní školy. Všiml si mě, s radostí se zdravíme a on mě posílá dovnitř, ať se ohřejí a dám si polévku. Světuje mě dvěma dívčinám, aby mi nebylo smutno. Začínáme si povídat, a když zjistily, že jsem někdejší terezínské dítě, začínají se zvědavě ptát – a to už se k nám připojují ještě další dívky a chlapec – a tak vyprávím. Po

chvíli přichází šedovlasý muž a baví se s jedním chlapcem. Dozvídám se, že tento muž byl taky v Terezíně a že onen chlapec je jeho představitelem ve hře Františka Tichého Terezínské zvony.

K mému údivu, jak to, že majitelka obchodu poskytla tak velkoryse své prostory pro dnešní akci, se dozvídám, že je to dcera Jiřího Danička, někdejšího předsedy Židovské obce i FŽO. Ale co se to tu

tedy vlastně chystá? Tady v karlínském domě (Sokolovská 95) žil mezi několika dalšími židovskými rodinami i Pavel Lion. Jako jedenáctiletý chlapec byl spolu s maminkou deportován do Terezína jedním z prvních hromadných transportů 13. prosince 1941, a jedním z posledních, v říjnu 1944, z Terezína do Osvětimi, odkud se již nevrátil.

Na rozdíl od známějšího Petra Ginzze, je Pavel Lion méně známý, a přece

I viděl Bůh, že je to špatné

zní titul knížky, kterou právě vydalo nakladatelství Jota. Autorem je Otto Weiss, který příběh o tom, jak se Pánbůh přišel podívat do Terezína a co vše tam zažil, napsal v roce 1943 v terezínském ghettu. Ilustracemi příběh doplnila jeho dcera, tenkrát třináctiletá Helga.

Prezentace knihy se konala 1. listopadu ve zcela zaplněné Maislově synagoze a mohli bychom ji nazvat večerem čtyř generací. Ve vynikajícím přednesu Josefa Somra jsme

vyslechli ukázky textu Otty Weisse, jeho dcera Helga Hošková promluvila v úvodu večera, celý pořad moderoval jeho vnuk Jiří Hošek, jenž také na elektrofonických varhanách doprovázel Ottovu pravnučku Dominiku Weiss-Hoškovou. Ta neobyčejně jímavě vše doplnila hrou na cello.

Jak už bývá zvykem, na závěr krásného večera proběhla autogramiáda.

Deel, foto mistran

i on se Petrovi v mnohém podobal. Žil také v chlapeckém domově L 417, Heim č. 7, říkali si Nešarim (hebrejsky Orli) – jejich vychovatelem byl dvacetiletý Franta Maier – a Pavel tam, také podobně jako Petr, založil a redigoval chlapecký časopis RIM-RIM-RIM. Již v Praze a pak v Terezíně psal básně i prozaické texty, a stal se jednou z vůdčích osobností domova.

(Časopis je možno číst na webu, kam ho studenti Přírodní školy umístili na adrese www.vedem-terezin.cz/rim-rim-rim/rim-podrobne.html.)

Studenti gymnázia nechali vyrobit tabulku, která má Pavla Liona připomínat na domě, kde naposledy bydlel před deportací. Její slavnostní odhalení se koná dnes 4. 11. 2016, přibližně 75 let od chvíle, kdy musel tento dům nedobrovolně opustit. Odhalení desky je doprovázeno vzpomínkovou slavností, na níž zazní několik zhudebněných básní a Pavlových textů. Na Pavla zavzpomínají jeho spolubydlíci z domova 7 Erich Spitz a Helga Weissová-Hošková, která se s Pavlem rovněž znala. Tito dva spolu desku odhalí. Bylo nás zde ještě víc pamětníků, věrných přátel tohoto gymnázia: Dagmar, Doris, Toman a já. A také žena dnes již zemřelého Pavlova spolubydlíčího Hanuše Holzera. Vzpomínková slavnost byla zakončena optimistickou terezínskou hymnou a pohostěním, velice vhod přišel horký čaj a moučníky, které připravily maminky studentů. Ještě chvíli si lidé spolu povídají a pozvolna se rozcházejí.

Myslím, že v celém kontextu vzpomínkové slavnosti nejdojemněji snad zapůsobil text, který napsal Pavel Lion chlapcům, kteří odcházeli do transportu před ním:

„Milí kamarádi, kteří odjíždíte. Nemám slova, kterými bych řekl to, co cítím, když odjíždíte, kamarádi, se kterými jsem žil skoro dva roky. Chci Vám říci jen to, že i když dnes odjíždíte, zůstaneme nadále spjati poutem přátelství a že jednou se sejdem a vy budete něco potřebovat, pak vám vždy ostatní členové domova „Nešarim“ pomohou, neboť jsme jako jedna rodina. Doufejme, že nás opět Prozřetelnost spojí a že budeme žít opět spolu a volněji.“

Dagmar Lieblová

Helga Hošková a Erich Spitz

**Dagmar Lieblová
a Michaela Vidláková**

Jiří Brady v Kramářově vile

Michaela Vidláková, foto Marta Malá a ČTK

V letošním roce udělilo několik velice úctyhodných institucí vysoké pocty a vyznamenání Jiřímu Bradymu. Jmenujme např. pražskou primátorku, která mu jménem Magistrátu slavnostně předala klíč od hlavního města, olomouckou univerzitu, Poslaneckou sněmovnu, město Brno, město Zlín, pražskou Židovskou obec, od rodného Nového Města na Moravě obdržel Zlatou lyži. Mnozí tak chtěli dokázat, jak si jeho osobnosti a celoživotní činnosti velice váží. Také ministerský předseda České republiky Bohuslav Sobotka se rozhodl udělit Jiřímu Bradymu Kramářovu medaili. To byla pocta z nejvyšších vládních míst ČR, která mu byla letos v jeho rodné zemi udělena. Ta, která mu byla přislíbena a na jejíž udělení byl prezidentovými úředníky výslovně a jmenovitě z Kanady pozván, totiž udělení Řádu TGM, mu byla náhle prezidentem Zemanem odepřena. Paradoxní pomsta za „provinění“ jeho příbuzného, ministra Daniela Hermana.

Pamětní medaile Karla Kramáře není ani vyznamenáním ani věcným oceněním, ale symbolem, a tuto medaili předává premiér v upomínku těm, kterým se rozhodl poděkovat za prokazatelné zásluhy o obnovu demokracie, práv a svobod člověka. Kramářova medaile byla Jiřímu Bradymu slavnostně předána ve čtvrtek 27. 10. 2016 v Kramářově vile, sídle ministerských předsedů. Do vily v letenském parku s nádherným výhledem na Prahu bylo pozváno několik čestných hostů, mezi nimi i další dva členové české vlády, ministryně Michaela Marksová a ministr Daniel Herman,

foto ČTK

pozdáno bylo i několik pamětníků holocaustu, tajemník FŽO, předseda ŽOP a další osobnosti.

Při slavnostním projevu Bohuslav Sobotka mj. zdůraznil: „Mé rozhodnutí symbolicky ocenit pana Bradyho je poděkováním za celoživotní úsilí a odvahu, s kterou brání lidská práva a pracuje na rozvoji humanity a demokratických principů. Jsem přesvědčený, že naše společnost si musí vážít lidí s podobným osudem a životním příběhem.“

Jiří Brady po převzetí medaile uvedl, že ocenění dostal již v Kanadě, od královny Alžběty či od německého prezidenta. „Ale dostat to doma, to je něco zase úplně jiného, přece jenom nikdy jsem to nečekal. Musím vám říct, že to přijetí, které tady mám, jsem si nikdy nedovedl představit. Jsem za to hrozně rád.“

A tak po přípitku, občerstvení a mnoha blahopřáních se 88letý pamětník Auschwitzu, kanadský podnikatel a aktivista neúnavně bojující za humanitu, Jiří Brady odebral vstříc dalším setkáním.

S Doris Grozdanovičovou si povídala Anna Lorencová

Foto: Michal Stránský

Dorisko, ráda bych se pro náš časopis dozvěděla něco o Tobě. Víš, že jsi část svého mládí prožila v Brně. Byla Tvá rodina zbožná, dodržovali jste židovské svátky a příkazy nebo jste byli asimilovaní? Chodili jste do synagogy?

Do Brna jsme se přestěhovali v roce 1933 z Jihlavy, když tatínek šel do penze. Pamatuji si jen, že rodiče chodili do synagogy o svátcích. Naše rodina byla asimilovaná.

Čím byl tvůj otec? O mamince předpokládám, že byla v domácnosti, jak bylo ve 30. letech obvyklé.

Tatínek byl bankovním úředníkem a později pracoval v pojišťovně, maminka také někde pracovala, a když se narodily děti, byla v domácnosti.

Kam jsi chodila do školy?

Chodila jsem do více škol, do první třídy obecné v Jihlavě, a když jsme se přestěhovali do Brna, dochodila jsem obecnou školu a čtyři třídy gymnázia, z toho tři třídy na klasickém gymnáziu a kvartu na Židovském reformně reálném, což bylo jediné židovské gymnázium v celém protektorátu. Po válce jsem musela dohonit ztracená léta za jeden rok na reálném gymnáziu, abych mohla studovat angličtinu a filozofii na Masarykově univerzitě v Brně.

Co se pro vás změnilo po příchodu Němců, tedy po 15. březnu 1939?

Všechno se změnilo. Museli jsme opustit náš pěkný byt a přestěhovat se do domu ve špatné čtvrti, kde naše rodina měla jen jeden pokoj. Brno bylo tehdy hodně německé, ale naši němečtí přátelé se k nám nadále chovali slušně, ačkoliv to pro ně bylo značně nebezpečné. Od listopadu 1941 jsme museli nosit židovské hvězdy přišité na oděvu.

Setkala jsi se někdy s nějakou formou antisemitismu, ať ve škole, na ulici nebo jinde?

Myslím, že ne.

Kdy jste byli povoláni do transportu?

Velice brzy, už 28. ledna 1942 jsme jeli transportem U do Terezína. Rodiče chtěli bratra a mne poslat k tetě do Anglie, ale to se už nepodařilo. Před odjezdem do Terezína jsme byli tři dny ve škole na Merhautově ulici v karanténě. Pak nás večer odvezli na nádraží a jeli jsme v deseti vagoněch normálním vlakem – vždy sto osob v jednom vagonu, do Bohušovic, odkud jsme šli pěšky do Terezína. Tehdy ještě neexistovala později vybudovaná vlečka, takže si každý musel nést svých povolených 50 kg zavazadel sám.

V Terezíně dosud žili původní obyvatelé, nebyly vybudované ubikace pro takové množství osob a od sklepů po půdy byli všude ubytováni lidé. – Až později, po příjezdu transportů z dalších okupovaných zemí, byli původní terezínští občané vystěhováni.

Blahopřejeme Jiřímu Bradymu

ke všem oceněním, kterých se mu dostalo za jeho celoživotní postoj. I když všechna vyznamenání, pamětní medaile a klíč od pražských bran nemohou patrně *osladit* přetrvávající *hořkost z neocenění*, které měl dostat 28. října na Pražském hradu.

(Časopis Terezínská iniciativa přinesl obsáhlý rozhovor s Jiřím Bradym v čísle 37 z ledna 2007, články v číslech 66 z října 2013 a 68 z února 2014.)

Předsednictvo TI

Vzpomínkový den – setkání bývalých vězňů terezínského ghetta u příležitosti 75. výročí počátku deportací

Michal Stránský, foto Radim Nytl a Michal Stránský

V naší paměti se dávný příběh holocaustu stal dnes. Nejsme historikové, paměť obnovujeme kontinuitu svého života, jen ona nás vrací k rodičům a všem, jež jsme milovali a kteří byli kdesi vhozeni do hromadného hrobu nebo byl jejich popel vysypán do kteréśi řeky. Budeme s nimi v duchu rozmlouvat o světě, v němž jsme se, pamětníci poslední a staří, dožili i 75. výročí tragédie židovských občanů českých zemí.

Terezínská iniciativa a Památník Terezín uspořádaly v pondělí 17. října setkání bývalých vězňů terezínského ghetta při příležitosti 75. výročí zahájení deportací Židů z českých zemí. Od 16. října odjízděly transportní vlaky do ghet v Lodži, Minsku a do Terezína.

Ráno jsme nasedli v Praze do autobusu, který nás dovezl do kolumbária bývalého ghetta. Program zahájili uvítacími projevy Jan Munk, ředitel Památníku, Dagmar Lieblová, předsedkyně TI, a místostarostka Terezína Hana Rožčová (za nedávno zemřelého starostu Daniela Trapaniho).

Následovala prohlídka nově zrekonstruovaných prostor kolumbária a také prohlídka chodby v terezínském opevnění.

Od 12 hodin jsme po projevu Vlastislava Ourody, náměstka ministra kultury, vyslechli velmi působivý koncert Revesz tria v kinosále Muzea ghetta. Trio tvoří tři sourozenci Reveszovi – desetiletá Esther Amenah (klavír), jedenáctiletý Etienne Eliah (viola) a dvanáctiletá Márgit-Marees (violoncello) z Nizozemska. Děti zahrály tři skladby, z nichž zejména okouzly posluchače Shalom Aleichem & Hevenu.

Dětské muzikanty vystřídal Jaroslav Svěcený (housle) a Václav Mácha (klavír). Výběr z hudby k Schindlerovu seznamu, ze Schulhoffovy Sonáty pro housle a Suita z opery Porgy a Bess se znamenitě poslouchaly v pohodlných křeslech kina v Muzeu ghetta. Jako třešnička na dortu zazněla ve světové premiéře skladba J. Svěceného pro housle – T-Dream, kterou autor věnoval Památníku Terezín.

Terezínský program byl velmi zdařilý a určitě zanechal ve všech přítomných pěkný dojem.

Jan Munk

Dagmar Lieblová

Posluchači v Kolumbáriu
(foto R.N.)

Vojtěch Blodig a Gary Koren

**A. Lehovcová, A. Hyndráková,
J. Kraus a D. Lieblová**

J. Munk v kinosále Muzea ghetta
(foto R.N.)

Z prospektu Památníku Terezín

*Etienne Eliah
a Márgit-Marees
z Revezs tria*

Vlastislav Ouroda

(foto R.N.)

Jaroslav Svěcený

Košický „Lautrec“

Michaela Vidláková

V Košicích bylo v r. 2015 otevřeno centrum zajímavého, nadaného, a přesto vcelku málo známého židovského malíře Ludovíta Felda. Vzniklo v původně zanedbaných prostorech jedné z někdejších synagog v Puškinově ulici a jsou zde vystavována díla nejen Feldova, ale i dalších židovských umělců s vazbou na Slovensko.

Proč „Lautrec“? Jako onen francouzský malíř byl i L. Feld velký umělec, ale vzrůstem malý, zakrslý. Jenže právě to mu asi zachránilo život.

Narodil se 19. 3. 1904 v Košicích jako jedno z 9 dětí chudé židovské rodiny. Židé tvořili v té době asi 25 % obyvatelstva Košic. Když bylo chlapeč 8 let, přestal růst – lékaři mu diagnostikovali tehdy neléčitelnou poruchu tvorby růstového

Osvětím – L. F. v první řadě

ho hormonu. Pro svou deformaci byl často vystaven posměchu, i když byl jinak nadaný, učenlivý a pilný. O to více se věnoval své lásce, studiu a malování. Na realce si jeho

talentu povšiml učitel kreslení, známý slovenský malíř Samo Oravec, a doporučil ho na přední výtvarnou školu na Slovensku, na proslulou grafickou školu Eugena Króna v Košicích, po jejímž ukončení pokračoval na Akademii výtvarných umění v Budapešti. Díky stipendiu, které tam pro své umění získal, strávil zde několik tvůrčích let, ale s nástupem fašismu mu bylo stipendium odebráno.

Proto se v roce 1933 vrátil do Košic, kde založil soukromou výtvarnou školu. Tehdy začala jeho dlouholetá vynikající pedagogická činnost a jeho žáky byli mnozí slovenští výtvarní umělci. Tato jeho činnost ovšem byla přerušena s nástupem protizidovských opatření.

V dubnu 1944 si musel přišít židovskou hvězdu. Pak se připravoval soupis Židů k „izolaci“. Na úřadu ale pracovala jeho někdejší žačka, a ta ve snaze mu pomoci, ho ze seznamu vypustila. Razii na židovské obyvatelstvo tak sice unikl, ale nakonec se sám rozhodl, sbalil pár věcí, především ovšem malířské potřeby, a odešel za shromážděnými

Cihelna

Židy do cihelny, kde bylo v malém prostoru namačkáno na 12 000 lidí. Čekali v nejistotě, co bude dál. Pak začaly postupně odjíždět transporty pryč, nikdo nevěděl kam. V květnu r. 1944 byl i Ludovít Feld deportován do Auschwitzu a jako většina transportů,

jako většina jeho rodiny, kromě jedné sestry, by byl neunikl smrti v plynové komoře. Nicméně při selekci si ho coby trpaslíka povšiml Mengele a zařadil ho do svého smutně proslulého pokusného bloku mezi vybraná dvojčata a další „objekty“ svých hrůzných experimentů. Když zjistil, že je malíř, začal ho využívat i jinak – musel kreslit objekty jeho pokusů, včetně s různými psychickými či tělesnými vadami, zaznamenávat různé typy deformit. A také portrétovat mnohé důstojníky, i Mengele se od něj nechal nakreslit. Díky tomu tedy Feld přežil.

Po návratu žil u sestry v Bratislavě a roku 1949 se definitivně vrátil do Košic, kde pokračoval v pedagogické činnosti. Sám také neustále tvořil, kreslil Košice s jejich malebnými zákoutími v proměnách doby, kreslil obyvatele, nebylo možno ho potkat bez tužky a kreslířského bloku. Jeho tvorba je virtuózně realistická, plná poezie všedního dne, nepřidal se k žádnému modernistickému směru ani k socialistickému realismu. Ovšem zbohatnout se mu nepodařilo – neusiloval ani o bohatství, ani o slávu. Pracoval dál, i když ven už nevycházel, postupně zapomínán a opouštěn i svými žáky, a tak zemřel 18. května 1991 ve věku 87 let, sám a v chudobě.

Zůstaly po něm tisíce výtvarných prací, kreseb i maleb, jeho práce jsou v mnoha galeriích na Slovensku, v Maďarsku i jinde, velká část jich je v Americe, v Izraeli, v soukromých sbírkách i jednotlivě u těch, kterým v cizině připomínají členy jejich rodin nebo bývalý domov.

Košické zátíši

Vloni bylo tedy v Košicích otevřeno Centrum Ludovíta Felda, které připomíná tohoto člověka, umělce, který se nedal zlomit osudem, krutou nemocí ani ještě krutějším holocaustem, samotou, chudobou, pro nějž tvorba byla útěchou i lékem.

Autoportrét

Nikoli ztracené, ale znovu připomenuté písně

Eva Štichová, foto Tomáš Vejmelka

Je to přesně dvacet let co v roce 1996 vystoupil v pražském Divadle hudby Dismanův rozhlasový dětský soubor pod vedením manželů Fléglových s pásmem básniček a písniček nazvaných Květovaný kůň, a připomněl tak tvorbu dvou umělců z Terezína, Norberta Frýda, autora textů, a Karla Reinera, který na ně složil hudbu. Autoři se už, bohužel, tohoto představení nedožili, ale mezi diváky, vesměs členy Terezínské iniciativy, byli členové jejich rodin, včetně vnoučat.

A nyní, v roce 2016 se objevily tyto písně, domněle ztracené a zapomenuté, na CD s názvem „Ztracené písně“. Květovaného koně probudil z letitého spánku soubor talentovaných muzikantů (Michal Hrubý, Zuzana Hanzlová, Jarda Svoboda, Petr Tichý) a další přispěvatelé jako Zdeněk Pešek a jeho škola, odborný poradce Pavel Straka a autorka doprovodného textu dcera Norberta Frýda Žanda Frýdová se svým nesmírně dojímavým vzpomínáním.

To probuzení je nejen obdivuhodné, ale i milé. Uznání patří samozřejmě těm, kteří připomínané dílo znovu oživil, ale i provedení tohoto CD. Je doplněno rozkošnými ilustracemi žáků i celkově sličná grafická úprava, provedená Anetou Bendákovou, je pozoruhodná.

Projekt byl uskutečněn díky podpoře Památníku Terezína a města Terezína, Ústeckého kraje a města Teplice, jakož i Střední školy obchodu a služeb v Teplicích. Jim všem patří naše díky.

Zuzana Hanzlová a děvčata ze SŠOS v Teplicích

Zuzana Hanzlová a Michal Hrubý

Jaroslav Svoboda

Petr Tichý

Vzpomínka na naši mámu Kamilu Ronovou

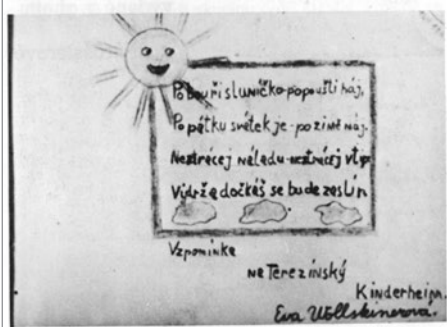
Teprve nedávno jsem si uvědomila, jak hodně je rodina naší mámy provázána s Perucí. Před válkou žilo na Perucku několik židovských rodin, mezi nimi rodina Karla Rosenbauma (1864–1937), který měl v Peruci obchod s vinárnou vedle Boženiny studánky. Moje máma Kamila, roz. Blochová (1908–1988), se provdala (v r. 1931) za Karlova syna Pavla Rosenbauma, který byl úředníkem. Potom, co se jim 15. 10. 1934 narodil syn Ivo, žili nadále v Praze, Pavlovu rodinu v Peruci navštěvovali a trávili tam letní prázdniny. Když přišla pro židy různá omezení včetně pracovních, přestěhovali se roku 1940 do Peruce, kde žili u babičky Heleny Rosenbaumové, roz. Thorschové (1875–1943), až do deportace. Pavel odjel z Terezína do Osvětimi 28. 9. 1944 údajně „na práci“, ale hned po příjezdu skončil v plynové komoře. Máma odjela z Terezína s Ivem a děvčetem Evou Wollsteinerovou (nar. 1931), kterou v Terezíně „adoptovala“ (Eva přijela do Terezína ze sirotčince z Brna). Hned po příjezdu do Osvětimi byli rozděleni a záhy poté obě děti zahynuly. Máma byla společně s děvčaty, o která pečovala v terezínském domově, deportována do pracovního tábora Oederan, odkud se na konci války vrátily zpátky do Terezína.

Dlouho jsem měla smutný pocit, že po Ivovi i jeho terezínské sestřičce Evě nezbyla žádná památka, ale několik připomínek jejich krátkých životů přece jen zůstalo. První nález byla stránka otiskovaná z Terezínského památníčku Ráji Engländerové s Eviným optimistickým veršem.

Později mi Židovské muzeum v Praze poslalo kopie dětských kreseb z jejich rozsáhlé Terezínské sbírky a mezi nimi byly i pro mne poklady, kresby Iva a Evy Wollsteinerové.

Při jedné z mých návštěv Prahy na jaře 2014 se prostřednictvím Židovského muzea se mnou sešel Ing. arch. Suslík a vysvětlil mi své pouto s naší rodinou. Když se moje máma po válce vrátila do Peruce, setkala se s bývalou sousedkou, s níž se před deportací přátelila, vyprávěla jí o tragickém osudu synka Iva i celé rodiny. Záhy máma odjela do Prahy a s lidmi v Peruci přerušila kontakt – vzpomínání bylo pro ni příliš bolestné. Když se později v r. 1948 této sousedce v Peruci narodil chlapec, dala mu na památku na mámina synka jméno Ivo. A to byl právě Ing. arch. Ivo Suslík. Takové skutečnosti berou dech! Ani netuším, zda se máma o tom někdy dozvěděla.

Ukázka z památníčku Ráji Engländerové.

Ivo Rosenbaum – kresba z Terezína, nejspíš vlaková stanice v Peruci, odkud byla rodina deportována do Terezína
(ze sbírek ŽMP)

Eva Wollsteinerová – kresba z Terezína, pro mne první faktický záznam dětského přátelství Iva a Evy, adresa na balíčku vpravo na stole je: Y88, TEREZÍN, IVO ROSENBAUM
(ze sbírek ŽMP)

Kamila Rosenbaumová, foto z r. 1940

Ivo Suslík společně s bývalým spolužákem Mirkem Blažkem a několika spoluobčany utvořili „Spolek pro obnovu židovských památek na Perucku“ a první, co učinili, bylo zasazení tří kamenů zmizelých (Stolpersteinů) před bývalou vinárnou Rosenbaumových v Peruci. Tento velmi dojemný vzpomínkový akt se uskutečnil za početné účasti místních občanů 7. června 2015.

Všech 21 židovských občanů Peruce bylo deportováno 22. února 1942 do Terezína transportem Y z Kladna, 17 z nich se z koncentračních táborů nevrátilo. Přežili pouze manželé Gustav a Helena Frankenbuschovi, kteří přišli o oba své syny – Otu a Edvarda, Eva Ecksteinová (později Vítová), která přišla o rodiče i mladší sestru Hertu, a moje máma, Kamila Rosenbaumová. Až do deportace si židovské rodiny v Peruci vzájemně pomáhaly. Eva Ecksteinová učila malého Ivu, když nesměl chodit do školy, a máma zase učila Evu a její sestru Hertu tancovat. Později po válce z nich nikdo v Peruci nezůstal. Peručtí však na své zemřelé židovské sousedy nezapomněli.

„Spolek pro obnovu židovských památek na Perucku“ se zasloužil o vyčištění a obnovení blízkého židovského hřbitova z 2. pol. 17. stol. v Hřivčicích, na kterém se pohřbívalo do třicátých let 20. stol. Po válce židovská komunita na Perucku zanikla. Díky snaze členů spolku, vydatné finanční pomoci několika organizací i státních úřadů byl na hřbitově uprostřed opravených zdí bývalé márnice postaven památník *in memoriam* všem 17 židovským obětem z Peruce. Odhalení památníku, který byl vytvořen dle návrhu Ing. arch. Ivo Suslíka, se konalo 21. června 2016.

Nemohla jsem se odhalení památníku zúčastnit, ale přítelkyně Kateřina Biglová mi o této události napsala:

„Fascinovalo mě, že z přítomných asi padesáti lidí žádný neměl na Hřivčickém hřbitově příbuzné, jen jedna stará paní říkala, že tam má někde pochovaného dědečka a ráda by věděla kde, jenže mezi 400 náhrobky to nebylo možné.

A všichni považovali za důležité přijít, proč by to jinak dělali, dokonce tam stála jedna paní o francouzských holích, víc bylo starších, ale i mladí a jeden skaut.

To je jen vnější popis, ve skutečnosti to bylo autentické setkání dobrých lidí, kteří mají na paměti místa, kde žijí, a doby, kdy žili a zahynuli jejich bližní, přátelé a sousedé.“

Máma se narodila ve Vídni, kam byl její otec přeložen z Prahy jako úředník, ale v r. 1920 se rodina přestěhovala zpět do Prahy. Vyučila se obchodní sekretářkou a když se provdala za Pavla Rosenbauma, byla jejich společným zájmem hudba. Pavel hrál hezky na housle, máma na klavír a často hráli spolu. Mámina vášeň pro tanec ji přivedla nejdříve do Burianova D34 a později tancovala se skupinou Saši Machova v Osvobozeném divadle V+W do r. 1938, kdy bylo zavřeno.

V Terezíně se máma stala opatrovnice starších děvčat v dívčím domově L410, kde také bydlila, Pavel bydlel zvlášť a Ivo v domově pro mladší děti. Máma se zúčastnila tamního kulturního života, který pro většinu vězňů znamenal dočasný návrat k lidskosti a pomáhal jim udržovat duševní rovnováhu. Dělal tam choreografii pro divadelní hry, recitační večery a dětskou operu Brundibár, zorganizovala představení Karafiátových Broučků s malými dětmi a tancovala v kabaretech Karla Švenka. Jedním z mých prvních „objevů“ během pátrání o rodinné minulosti byla existence záběru s mámou

v Terezínském filmu z r. 1942 (i když tam netancovala, jak původně bylo mylně publikováno).

Krátce po mámině návratu do Terezína začaly přijíždět zubožení vězni z koncentračních táborů. Máma doufala, že se Ivo i Pavel vrátí, a měla obavy, zda tehdy staršího Ivu pozná. Ale Ivo s Evou zahynuli v plynové komoře nedlouho po příjezdu do Osvětimi a Pavel se také nevrátil.

Při pátrání po Pavlově osudu poznala máma mého tátu, Ing. Otto Gutha, který si Pavla pamatoval, protože v Terezíně vedle sebe zpívali v mužském sboru Raphaela Schächtera.

Máma nechtěla zůstat ochromena tragickou minulostí, ale mít opět děti, tak jsme přišly na svět my se sestrou – já hned v r. 1946, Mariana o dva roky později. Máma ještě několik let pokračovala s tancováním a později s choreografií, např. v Městském divadle pro mládež (později Divadlo Jiřího Wolkerera) a hrála ve Vesnickém divadle. V r. 1955 začala vyučovat gymnastiku, balet a tanec v místní škole – tehdy jsme se sestrou nadšeně cupitaly po pódiu při mámině školním představení Broučků, aniž bychom měly ponětí o vztahu divadelního představení s Terezínem. Později máma pracovala pro osvětovou besedu a organizovala různé kurzy, včetně tanečních (mého mnoholetého zájmu), nakonec pracovala jako průvodce pro turisty ze zahraničí.

Po dlouholeté pauze zájem o kulturní život v Terezíně opět narůstá a zvlášť dětská představení v Terezíně jsou důležitým prostředkem ke vzdělávání i holocaustu.

Tak jako byla tato vystoupení důležitá pro duševní život dětí a mládeže v Terezíně, tak i dnes je pro dnešní děti důležité mít možnost seznámit se s tragickou minulostí očima jejich předchůdců.

Káťa Rys

Záznamy o deportaci rodiny Rosenbaumových z Peruce:

Helena Rosenbaumová, nar. 23. 10. 1875, poslední bydliště před deportací: Peruc. Adresa/místo registrace v Protektorátu: Louny. Transport Y, č. 85 (Kladno – Terezín). Zahynula 9. 5. 1943 Terezín.

Pavel Rosenbaum, nar. 27. 8. 1902, transport Y, č. 86 (22. 2. 1942 Kladno – Terezín), transport Ek, č. 471 (28. 9. 1944 Terezín – Osvětim). Zahynul.

Kamila Rosenbaumová, nar. 28. 8. 1908, transport Y, č. 87 (22. 2. 1942 Kladno – Terezín), transport Et, č. 322 (23. 10. 1944 Terezín – Osvětim), Osvětim – pracovní tábor Oederan – Terezín, kde byla osvobozena.

Ivo Rosenbaum, nar. 15. 10. 1934, transport Y, č. 88 (22. 2. 1942 Kladno – Terezín), transport Et, č. 322 (23. 10. 1944 Terezín – Osvětim). Zahynul.

6. prosince se koná ve Vzdělávacím a kulturním centru Židovského muzea v Praze od 18.00 hod. slavnostní vernisáž fotografií Jindřicha Buxbauma z prvního ročníku Vrba-Wetzler Memorial. Vernisáž slavnostně zahájí duchovní otec projektu Fedor Gál a proběhne premiéra video dokumentu mladého kameramana Davida Hejreta, studenta SPŠG Hellichova.

STUDENTSKÉ PRÁCE NA TÉMA: VYUČOVÁNÍ BYLO ZAKÁZÁNO

Definice lži

Klára Menšíková, 17 let, Gymnázium Hustopeče (2. kategorie, Cena Erika Poláka)

„Co je lež?“

„Co prosím?“

„Slyšel jste dobře. Ptám se vás všech. Co si myslíte, že znamená slovo lež?“

„No, to co není pravda,“ řekne jeden ze studentů pobaveně a aulou se rozlehne tlumený smích. Nemá mě urážet. Nemá si z přednášejícího udělat nepřitele, který pak podrazí nohy u zkoušky. Je to smích chvilkové soudržnosti všech supů, co shlížejí dolů na slabou laň, nepatrný náznak rebelie, který unikne trestu. Je natolik tlumený, že se po doznění navždy vytratí a jejich soudržnost bude tam. Ale já ho slyším.

„Ano. To jistě máte pravdu, pane Thompstone. Ale to není odpověď, kterou jsem chtěla slyšet. Zeptám se tedy jinak; jak poznáte lež?“

Rozhlížím se po tvářích a vidím, jak se nepatrně mění výrazy tváře, když jim dochází, že otázka přece jen není míněná jako žert. Upřené oči do jednoho bodu, jemná mimická vráska mezi obočím, lehce nakrčené čelo. To je ono.

„Thompson měl pravdu. Lež je všechno to, co není pravda. A poznám

ji tak, že buď označím všechny její složky za nepravdivé, nebo při hledání jediné pravdivé zjistím, že tam žádná není. Je to matematika. Musím zjistit, zda vše odpovídá podmínkám dané podmnožiny a bum; mám lež,“ říká Fillonay s povýšeným pohledem příliš domyšlivého studenta, který právě pokořil svého učitele.

„To je velmi zajímavá definice. Děkuji, pane Fillonayi. Avšak při tom se chci pozastavit nad jednou věcí – říkáte, že lež musí mít všechny své složky nepravdivé. Pokud je v ní tedy jen trocha pravdy, stává se pak myšlenka pravdivou?“ neodpustím si triumfální pohled a letmé pousmání. Profesor by neměl soupeřit se studentem, vím to. Lidská povaha a morálka jsou však dvě odlišné věci. A já jsem stále jen nedokonalý člověk.

„Místo hledání odpovědi na mé otázky teď nejspíše víc než to přemýšlíte nad tím, proč vás s tímto vůbec obtěžuji. Abych vám nenasadila věčného brouka do hlavy, své záměry vám již brzy prozradím. Ale předtím si doopravdy alespoň zkusme zodpovědět, co znamená

slovo lež,“ říkám a vím, že mě čeká rychlý pád do hlubin mé mysli, pokoušející se o vyřešení neřešitelných záhad. A slova naráz vyplouvají na povrch, jako trosky ztroskotané lodi po zklidnění rozbouřeného moře.

„Lež je lži jen do té doby, kdy ji nemůžete vyvrátit jedinou pravdu. Abyste dokázali lež, musíte poskytnout alespoň jeden pádný důkaz, proč je myšlenka nepravdivá. Důkazy, ano. Ať už je vyčtete z knih, získáte z pozorování, nebo jen odvodíte silou vlastního myšlení – bez nich lež nikdy nedokážete. Lež je jedna z věcí, které se nejsnáze schovají. Velmi jednoduše ji totiž ukryjete za pravdu. Když zničíte všechny důkazy nepravosti, co se stane?“

„Dostanu pravdu.“ První vlašťovka.

„Vytváření lži umožňuje nekonečné množství operací. Představme si společnost, která chce změnit vše, co je doposud dané. Vytvořit vše od základů a všechny lidi přesvědčit o tom, že se jedná o skutečnost. Odstraňme z myšlenky všechnu pravdu a nahradíme ji jen a pouze lží. Zničme vodítka, která vedou k prohlédnutí i té nejmenší části. Nezapomeňme na jedinou drobnou nekorespondující souvislost, která by tvrzení vyvrátila. Co dostaneme? Skutečnost. Lež je pravdou. Pravda je lží. Jedna překrývá druhou a všechny možnosti, jak je odhalit, mohou být snadno zničeny. Když odstraníme veškeré hmotné doklady skutečnosti, lze je jednoduše nahradit lživými. Přizpůsobit si vše tak, jak chceme. Jediná věc, kterou nelze snadno přepsat, je lidská mysl. Lidé si pamatují. Můžeme se nechat zmást, ale naše podvědomí je nebezpečně silné. Čím víc víme, tím více lži máme schopnost odhalit.“ V sále je ticho, že by bylo slyšet, kdyby o podlahu zacinkal padající špendlík. Nepřítomný pohled v očích všech naznačuje hluboké přemýšlení.

„Jak většina z vás jistě ví – ať už to bylo jedním z důvodů zapsání se na mé přednášky, či ne – že než jsem přišla do Londýna, část svého mládí jsem

MAMINKA UČITELKOU

*Erik Humlíček, 13 let, Gymnázium P. Křížkovského, Brno
(1. kategorie, 6. místo)*

strávila v jednom z koncentračních táborů. Byly to krušné chvíle, které ve mně doteď vyvolávají stísněný pocit. Ale o tom teď mluvit nechci. Byla jsem zrovna před nástupem na střední školu, když mě i s rodinou odvedli. A tak jsem byla opravdu bezelstně potěšená, když se v našem ghettu octl i jeden z řad učitelů. Ne že bych mu koncentrák přála, ale představoval možnost, jak alespoň trochu udržet krok. Tenkrát jsme ještě všichni věřili nebo alespoň doufali, že se brzy vrátíme domů, a tak vidina nových znalostí byla jen a jen vítanou. Ve volných chvílích, kterých nebylo nazbyt, nás učil vše přes přírodní vědy až k jazykům. Hltala jsem každou informací, která se přiblížila mým uším. Netrvalo však dlouho a učitel zmizel. Jen tak, ze dne na den byl pryč a nikdo netušil, kam se poděl. Někteří si začali domýšlet, že se mu snad podařilo utéct. Jiní si šeptali, že snad provedl něco závažného proti řádu tábora a byl odstraněn. Nikdo doopravdy nevěděl správný důvod a my, studenti, jsme přišli o jedinou šanci vzdělání. Po dlouhou dobu mě provázelo množství otázek, proč nám bylo vzdělání odepřeno, avšak dnes už vím. Odpověď je vlastně jádrem celé věci dnešního problému.

Němci spálili knihy, zakázali kulturu, zákonem osekali tradice. Poslední věc, kterou zbývalo zničit, byla lidská mysl. Čím plytší a řidší, tím snáze modifikovatelná. Hloupý člověk snáze podlehne davovému šílenství, uvěří lživým slibům a nebude odporovat jakékoli ideologii. Vymyté mozky vytvoří stádo. Stádo ovcí, které můžete hnát jakýmkoliv směrem a ono za ním půjde. Nic v hlavách ovcí nebude pochybovat o jeho správnosti.

Tenkrát nám vzali možnost svobodně žít, ale ani to nebylo dost. Odepřeli nám učit se a obohacovat svou mysl o nové věci. Vzali nám poslední šanci obrany, poslední šanci rebelie, která by mohla ohrozit ideu. Snažili se z nás udělat otroky myšlenky. Tak abychom byli slepí ke lžím a za pravdu pokládali i tu nejhloupější snůšku výmyslu. Člověk je

člověkem a ne zvířetem, protože mu byl dán dar učení. Učení a přemýšlení. To je to, čím se nejvíce lišíme od ostatních tvorů. Čím více víme, tím hůře jsme ovladatelní.

Když jsem se jako jediná z rodiny vrátila z koncentráku, nemohla jsem zůstat. Vše mi bolestně připomínalo starý život, a tak jsem se rozhodla odcestovat sem. Neměla jsem nic. Veškerý můj majetek spočíval tady, v mojí hlavě. A tak jsem ho využila. Nebylo to lehké, ale již tehdy jsem věděla, že není nic vzácnějšího, než o znalosti obohacená mysl.

Na začátku dnešní hodiny jste mi dostatečně nevěnovali pozornost. Nevím, jestli vám původní výklad nepřišel dostatečně zajímavý, nebo měla většina z vás na práci něco jiného. Tím vším o čem jsem mluvila, jsem vám však chtěla připomenout, jak úžasné možnosti máte. Važte si ho. Znalosti jsou tou nejsilnější ochranou proti útlaku a lžím. Nepřipravujte o ně sami sebe, když jsou vám předkládány jako na talíři. Válka tehdy skončila, protože lidé nepřestali věřit v pravdu. Nestali se ubohým stádem následující vůli diktátora. A tak také nebudte stádem, když je mysl vaší nejvzácnější zbraní.“

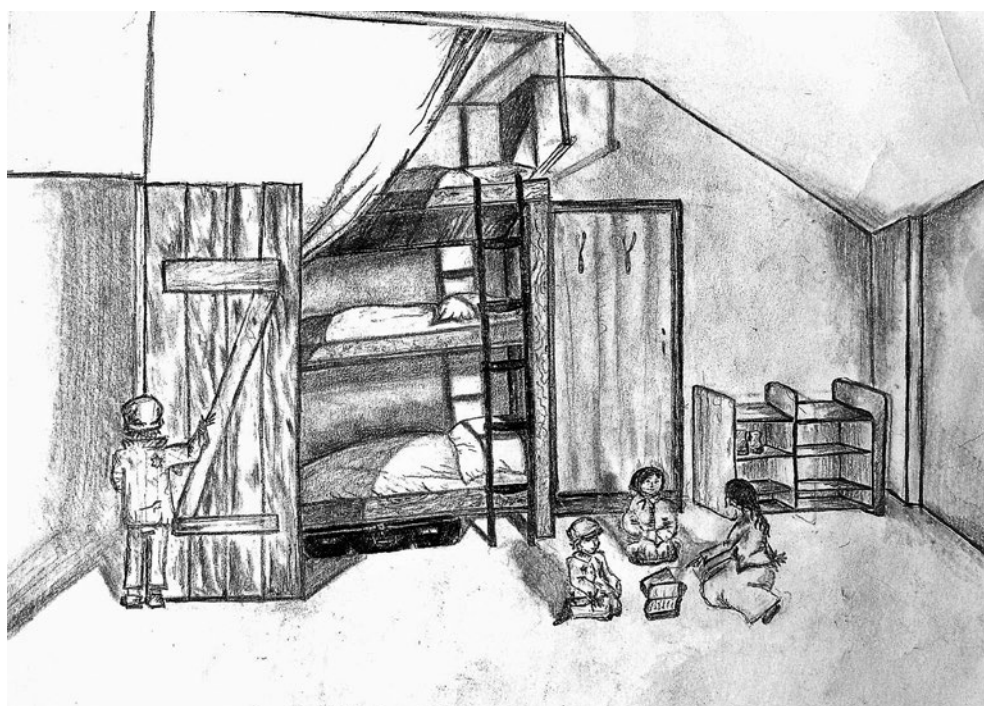
ZAKÁZANÁ ZVĚDAVOST

Anna Slámová, 12 let, ZŠ Ladova, Litoměřice
(2. kategorie, 4. místo)

ČTENÍ POD DEKOU

Viktorie Beránková, 12 let, ZŠ Slovácká Břeclav
(3. kategorie, 7. místo)

TEĎ HLÍDÁM JÁ

Tereza Lípová, 17 let, Střední průmyslová škola, Brno
(4. kategorie, 8. místo)

Projekt Post bellum – příběhy našich sousedů

Jistě je velice záslužnou činností věnovat se poznávání minulosti a Post bellum v tom hraje významnou roli. Pokud jsem se až dosud s jejich činností setkala, byla skutečně kvalitní. Proto jsem také, i při dost „přetékajícím“ kalendáři, vyhověla prosbě setkat se s dětmi podílejícími se na jednom z projektů a udělala si na ně volné odpoledne. Někteří pamětníci v minulých letech vyprávěli, jak se jim tato akce zamlouvala.

Ovšem já jsem tentokrát byla poněkud zklamaná. Přišli ke mně domů, sice chvílku později, prý to hledali (jako by nebyla na Googlu mapa), chlapec a dívka v doprovodu mladé učitelky. Milí, příjemní, s květinou a malým mlskem.

Jenže: I když jsem se ptala hned na začátku, jak má vypadat jejich výstup, nikdo mi neřekl, že výstupem má být jen třiminutový zvukový záznam pro rozhlas, což jsem se dozvěděla až úplně nakonec. Samozřejmě bych pak povídala úplně jinak a vyzvedla jen to, co považuji za podstatné. Takto jsem ale vyprávěla, jen trošku zkráceně, co povídám obvykle ve školách. Nahrávali vše na diktafon (doufám, že fungoval, ani to nevyzkoušeli). Povídala jsem skoro hodinu, pak mi chlapec položil pár (docela dobrých) předem připravených otázek, ale mezitím už se dívčina balila, že má něco dalšího, a chlapec, že už brzy musí taky. Jen ještě honem honem se spolu vyfotit, po odchodu dívky si chlapec ještě vybral pár snímků z alba – ale nevím, jak kvalitně by ty malé fotky bez osvětlení a z ruky dokázal vyfotit na běžný foťák. Proto já – v zájmu rychlosti – jsem je naskenovala na mém scanneru, pár dalších si vybral z mého souboru na počítači, to vše jsem stáhla na flešku (flash stick), tu jim ale musela zapůjčit paní učitelka, která ji měla náhodou s sebou pro svou práci. A honem pryč. Nikdo neřekl předem, že mají čas omezený, byla bych třeba hledala jiný termín.

Když jsem pak organizátorce z Post bellum sdělila své určité zklamání, odpověděla: „Hlavním smyslem našeho projektu je setkávání nejmladší a nejstarší generace. Děti na příkladu životních osudů konkrétních lidí poznávají

naši společnou minulost. Věřím, že zkušenosti, které jim můžete vy a další osobnosti zapojené do našeho projektu předat, jsou pro budoucí život naší nejmladší generace velmi přínosné.“

Takhle se tentokrát se mnou ale setkali jen dva žáci. A z mého dlouhého vyprávění vyberou pro soutěž 3 minuty.

Tečka, puntum. Za tu dobu bych to byla mohla vyprávět třeba celé jejich třídě, setkat se s mnohem více žáky, odpovědět i na jejich dotazy. A tak se ptám, jestli tohle mělo jiný smysl, než projekt pro projekt? Jen aby byla činnost?

MV

Záda mě bolí, ale obratle otočené vzad nesrostly

Nevím, čím jsem si to zasloužil, ale 2. listopadu 2016 jsem dostal dopis. Poslala mně ho redakční rada Tereziánské iniciativy. Náhle jsem v ramenech širší nejméně o 20 centimetrů a vůbec se cítím důležitější. Občánku židáčku, co teď?

Že by mi bylo nabídnuto právo zveřejnit své odlišné názory? Pochopitelně mohu se mýlit, ale kdo se rád poslouchá, toho už zastavit nelze. Tak to risknu, v nejhorším to neotisknou a těch posledních pár let si to holt už nechám pro sebe.

Před mnoha lety vystoupila na sněmu TI jedna nebo snad dvě účastnice a velice si pochvalovaly časopis TI, zejména jeho jednomyslnost a bezkonfliktnost. Já jsem s tím sice tak docela nesouhlasil, ale mlčel jsem stejně jako většina, která souhlasila.

Od těch časů jsem četl mnoho čísel TI a stále více si uvědomoval to „vzpomínání“. Vzpomínání, které máme všichni stejné, a proto ta jednomyslnost. Ale život lidský není jenom minulost, ale také současnost a (i když už jen krátká) budoucnost. Vlastní vnitřní myšlení si každý může uspořádat podle svého. To, co sdělujeme našemu okolí, by si zasloužilo méně sebestřednosti. Uvědomil jsem si to, když se náhle v bytě rozezněly telefony a moji známí překotně volali, že „jsem v televizi“. Udělal jsem chybu, když mi zvědavost nedala, a sám jsem si to taky pustil. Bohužel jsem to byl opravdu já a moje slova, která jsem před asi dvěma lety sděloval někomu, kdo mě o to požádal a kladl otázky. Že bych byl sám sebou nadšen, to se říci nedá. Jen jsem se opakoval. A „opakování matka moudrosti“ pro taková témata neplatí.

Představy o tom „že nikdy nesmí být zapomenuto“ jsou, žel, jen představy. Protože vše je v pohybu a vše, bez výjimky, se mění. Živé vzpomínky jako majetek generací se totiž vytrácejí s odchodem těchto generací.

A tak by snad nebylo marné, kdybychom se sami sobě i našemu okolí představili i jinak, než jako vzpomínající oběti. Časopis TI by k tomu mohl významně přispět. Pochopitelně, když k tomu přispějeme my sami. Mám na mysli popis prožitých událostí, prožitků, či myšlení našeho dneška. Třeba i kousek za dneškem.

A abych jenom nementoroval, příště se pokusím...

Hanuš Hron

Myslím, že je zapotřebí oboje. Dokud tu jsme, tak vzpomínáme, protože nemůžeme nezpomínat – a kdo, když ne my? S námi by tyto vzpomínky zanikly – a tím i kus historie. I historikům dnes často chybí osobní vzpomínky na doby minulé a předminulé, protože nebyly zaznamenány. Ale jak prožíváme a vnímáme současnost je taky důležité, i když – nebo právě proto – že to vidíme chtít nechtě prizmatem prožitého.

Michaela Vidláková

Farma v jeskyni: Čekárna

Foto Michal Stránský

„Paměť versus současnost místa – železniční stanice Žilina-Záriečie, ze které byli během druhé světové války deportováni Židé ze Slovenského státu. V čekárně jako v meziprostoru se setkávají „náhodní“ cestující a nenáhodně se tam vracejí mrtví. V banálním vztahovém troj-

úhelníku se kumuluje privátní násilí evokující nezhojené historické trauma, ze kterého pořád roste tichý nacionalismus. Jsme na místě svědomí střední Evropy, kde se za tónů slovenského tanga setkáváme s přízraky těch, s nimiž jsme se nerozloučili.“

(podle webu)

„Čekárna představuje špičkovou současnou režijní a dramaturgickou tvorbu, jež vede herce k výrazu skrze tělesné emoce... V halucinogenních obrazech, v nichž se setkávají živí s mrtvými, se kluzce otírá hanebnost minulá se současnou. Mistrně a hluboce zarytý prst do rány kolektivní (bez)paměti!“

(Jana Návrátová, Reflex)

Soubor Farma v jeskyni předvedl ve třech reprízách (24. – 26. 10.) své kultovní představení Čekárna v prostoru čekárny nádraží Praha-Bubny.

Inscenace byla velmi působivá, plná emocí. Výsledný dojem byl umocněn kulisou syrového prostoru, kde soubor svou inscenaci předvedl. Na výsledném efektu se hojně podílelo i protisvětlo, které vytvářel nasvícený průhled otvíranými dveřmi na peron skutečného nádraží i s občasnými příjezdy a odjezdy reálných vlaků a zvuků a hlášení z nádražního rozhlasu.

(Michal Stránský)

Fenomén Přírodní škola

Text i foto Michal Stránský

V úterý 18. října uspořádala Přírodní škola benefiční večer věnovaný životu a tvorbě dětí v terezínském ghettu. Na scéně Salesiánského divadla v Kobylisích předvedli žáci a studenti dobrodružný příběh kluků z terezínského domova Nešarim pod názvem *Terezínské zvony*.

Jde o hru, kterou napsal a režíroval ředitel gymnázia František Tichý. Jevištní zpracování je doplněné písněmi, jejichž texty jsou převzaty z terezínských časopisů VEDEM a RIM-RIM-RIM a také z dílny Karla Švenka a V + W. O hudební doprovod se postarali studenti pod vedením svého učitele.

Druhým představením byla loutková absurdní a satirická hra *Hledáme strašidlo*, kterou napsal v Terezíně tehdy čtrnáctiletý kluk Hanuš Hachenburg.

Obě představení předvedli holky a kluci z této pozoruhodné školy s velkou chutí a velkým entuziasmem. Co na tom, že jsou herci občas toporní, že se občas nedovedou pohybovat po jevišti. Daleko důležitější je, že se věnují historii, kterou bohužel na mnohých školách pedagogové opomíjejí, že se zabývají odkazem dětí z Terezína a že se snaží

s nimi ztotožnit a překlenout pětasedmdesát dějinných let.

Znovu a znovu si uvědomuji, že je Přírodní škola skutečným fenoménem, který nemá v Česku zřejmě obdoby. Patří jim za to náš obdiv, obdiv řediteli školy, pedagogům a rozhodně v neposlední řadě i studentům.

POZVÁNKA

**Už dnes vás zveme
na sněm Terezínské iniciativy,
který se koná ve čtvrtek 20. dubna 2017
v hotelu DUO v Praze
(Teplická 492, Praha 9).
Zahájení v 10.00 hodin,
prezence od 9.15 hodin.**

PROGRAM SNĚMU:

Zpráva o činnosti předsednictva TI

Zpráva hospodáře

Zpráva revizní komise

Volby předsednictva a revizní komise

Diskuse

Občerstvení

Usnesení

Volná zábava a přátelské posezení přítomných

**Terezínská
iniciativa**

Vydává Terezínská iniciativa, Jáchymova 3, Praha 1. Telefon: 222 310 681, e-mail: terezinskainiciativa@email.cz.

Redakční rada: Eva Fantová, Doris Grozdanovičová, Anna Lorencová, Michal Stránský, Michaela Vidláková

Bankovní účty: v CZK: 59433011/0100, v USD: 34833123455011/0100

Číslo 82 vyšlo v listopadu 2016.

MK ČR E 10779